

HÅNDBOK FOR AKTIVITETER MED BARN SOM BOR PÅ ASYLMOTTAK

Redd Barna

INNHold

Forord	3
DEL 1 Redd Barna	4
Redd Barna Norge	5
Barnekonvensjonen	6
DEL 2 Situasjonen for barn på flukt	8
Barn på flukt	10
Asylprosessen	11
Asylmottak	19
Politisk påvirkningsarbeid	30
DEL 3 Frivillig arbeid med barn og unge som bor på asylmottak	35
Hvorfor er Redd Barna til stede på asylmottak?	36
Aktiviteter – hva og hvordan?	37
Gjennomføring av aktiviteter	39
DEL 4 Møtet med barna	42
Hvordan møter vi barn og unge?	43
Barns medvirkning – hva og hvorfor?	50
Sikkerhet for barn	51

REDD BARNA 2024

Forsidefoto: Vibecke Myren

Alle bilder i håndboken er illustrasjonsbilder.

Grafisk design: Anna Maria Pirolt, brodogtekst.no

Trykk: Aksell

FORORD

Hvert år kommer flere hundre barn som asylsøkere til Norge. De bor på asylmottak mens de venter på svar på om de får bli i Norge eller ikke. Denne ventetiden kan for mange være lang og vanskelig.

Felles for disse barna og ungdommene er at de har reist fra nærmiljø, venner, skole og familie i hjemlandet sitt og mangler nettverk og kunnskap om lokalsamfunnet de er kommet til. De har nettopp begynt å lære seg norsk og ønsker å opparbeide seg et nytt nettverk i Norge.

Redd Barna opplever at mange ønsker å gjøre noe for barn og unge som søker asyl i sitt lokalsamfunn. Redd Barna skal være et supplement til det offentlige, der det offentlige ikke strekker til. Å ønske barn og unge som bor på asylmottak velkommen i sitt nye lokalsamfunn er du som frivillig godt egnet til, fordi du representerer nærmiljøet. Ved å arrangere aktiviteter for barn og unge som bor på asylmottak kan du bidra til å gjøre hverdagen bedre for denne gruppen barn. I møtet med barna og ungdommene vil du oppleve å lære mennesker fra andre land å kjenne og å kunne gjøre en forskjell for barn i en vanskelig og annerledes livssituasjon.

Målet med denne håndboken er at du skal få en grundig innføring i hvordan man gjennomfører aktiviteter, din rolle som frivillig og hva som er viktig å tenke på i møtet med barn som bor på asylmottak og venter på svar på asylsøknaden eller på å bli bosatt i en kommune. Du vil også bli bedre kjent med Redd Barna sitt arbeid, barnekonvensjonen og ulike sider ved asyl- og flyktningfeltet.

Vi håper dette skal gjøre deg i stand til å foreta selvstendige vurderinger i arbeidet, i tråd med barnekonvensjonen som er Redd Barnas verdigrunnlag.

Lykke til i arbeidet!

DEL 1 REDD BARNA

Redd Barna Norge

Redd Barna mener at hvert enkelt barn har rett til en framtid. I Norge og resten av verden gjør vi alt vi kan for at barn skal få oppfylt sin rett til å overleve, lære og være trygge. Våre eksperter arbeider i de områdene som er mest krevende å nå og der det er vanskeligst å være barn. Vi sikrer at barns særskilte behov blir møtt og at stemmene deres blir hørt. Sammen med barn, familier, lokalsamfunn og støtte-spillere verden over oppnår vi varige, positive endringer i livene til millioner av barn.

Med våre over hundre års erfaring og ekspertise er Redd Barna verdens eldste og ledende organisasjon for barn. Vi endrer barns liv og vår felles framtid. Barns rettigheter står sterkt i landet vårt. Likevel ser vi sprik mellom lovverk og praksis, og vi arbeider derfor for at alle barns rettigheter skal bli oppfylt. Sammen med våre mange medlemmer og frivillige bekjemper vi mobbing, diskriminering, vold og overgrep. Vi tar til orde for tiltak mot familiefattigdom og arrangerer fritidsaktiviteter som bidrar til en aktiv og sosial hverdag for barna. Vi jobber for at barn på flukt får en rettssikker oppfølging og likeverdig omsorgstilbud i Norge.

Redd Barna er en medlemsdemokratisk organisasjon. Redd Barna er på plass i hele landet gjennom medlemmer, frivillige og regionkontor. Medlemmene i Redd Barna er med på å bestemme hva organisasjonen skal jobbe med. Medlemmene kan være organisert i lokale Redd Barna-grupper som jobber for barns rettigheter på ulike måter.

Det kan være gjennom innsamlingsaksjoner, kampanjearbeid, politisk påvirkningsarbeid og arrangere aktiviteter for og med barn. Redd Barnas medlemmer har en handlingsplan og det lokale arbeidet skal være forankret i denne. Sammen bidrar vi til at alle barn skal få oppfylt sine rettigheter!

Du kan laste ned Redd Barnas handlingsplan for medlemmer her: reddbarna.no/om-oss/organisasjon

Press – Redd Barna Ungdom

Press – Redd Barna Ungdom er Redd Barnas ungdomsorganisasjon, og består av ungdom mellom 13 og 25 år. Press er en selvstendig ungdomsorganisasjon som er partipolitisk og religiøst nøytral og utgangspunktet for Press sitt arbeid er FNs konvensjon om barnets rettigheter. Gjennom politisk påvirkning, informasjonsvirksomhet og aktivisme jobber Press for en bedre verden for barn.

Barnekonvensjonen

FNs barnekonvensjon handler om barns rettigheter og består av 42 artikler. Den ble enstemmig vedtatt av alle landene i FN 20. november 1989. Det finnes ingen annen internasjonal konvensjon som har fått så rask og så bred tilslutning som barnekonvensjonen. Det er kun USA som ennå ikke har ratifisert den. Norge ratifiserte barnekonvensjonen i 1991, og med det forpliktet Norge seg til å arbeide for gjennomføring av konvensjonen både nasjonalt og internasjonalt.

I 2003 ble Barnekonvensjonen inkorporert i norsk lov. Det innebærer at den gjelder som norsk lov, og at Norge har revidert alle rettsområder for å ta hensyn til barnekonvensjonen. Det betyr også at barnekonvensjonen har forrang dersom det skulle oppstå konflikt mellom den og nasjonal lov.

Til tross for at de fleste stater i verden har sluttet seg til barnekonvensjonen, skjer det brudd på barns rettigheter hver eneste dag både i Norge og resten av verden. Hvert 5. år må landene rapportere til FNs barnekomité om situasjonen for barn og hvordan barnekonvensjonen blir fulgt opp. Frivillige organisasjoner som Redd Barna og andre skriver en supplerende rapport til barnekomiteen.

Les mer om
Press på
press.no

På bakgrunn av rapportene påpeker komiteen hvilke områder som må forbedres. Barn med funksjonshemninger, barn med psykiske lidelser og barn som søker asyl er blant de grupper av barn som FNs barnerettskomité gjentatte ganger har påpekt at den norske regjeringen ikke følger godt nok opp.

Barnekonvensjonens artikkel 12 gir barn rett til å si sin mening og bli hørt. Barns medvirkning er både et arbeidsprinsipp og et politisk mål for Redd Barna. For oss handler barns medvirkning om at barn får uttrykke sine tanker og meninger og at de blir lyttet til, at deres meninger blir tatt på alvor når en avgjørelse som angår dem skal tas, at de har påvirkningsmuligheter når det gjelder eget liv og det samfunnet de lever i og at de har handlingsmuligheter. Redd Barnas Norgesprogram vektlegger barns erfaringer og meninger i eget arbeid, og jobber for at beslutningstakere på ulike områder og ulike nivå i det norske samfunnet skal lytte til barn og ta barns synspunkter på alvor.

Redd Barnas frivillige arbeid med barn som har flyktet til Norge tar utgangspunkt i barnekonvensjonens artikkel 31 om retten til lek og fritid, artikkel 2 om retten til ikke å bli diskriminert, og artikkel 6 om retten til optimal utvikling.

Alle tiltak som angår barn, skal ta hensyn til barnets beste.

Barnekonvensjonens artikkel 3

DEL 2

SITUASJONEN FOR BARN PÅ FLUKT

FNS FLYKTNINGKONVENSJON

FNs flyktningkonvensjon av 1951 definerer en flyktning som enhver person som er utenfor sitt hjemland og ikke kan få beskyttelse eller returnere til sitt hjemland på grunn av en velbegrunnet frykt for forfølgelse på grunn av rase, religion, nasjonalitet, medlemskap i en sosial gruppe, eller politiske meninger.

En kvoteflyktning (kalles også overføringsflyktning) er en person som er registrert som flyktning hos FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), men som hverken kan returneres til hjemlandet sitt eller integreres i det landet de har flyktet til. UNHCR søker på deres vegne om at de overføres til andre land, deriblant Norge.

En asylsøker er en person som kommer til et land på egen hånd, og som søker om beskyttelse som flyktning ved ankomst eller kort tid etter. Personen har status som "asylsøker" fram til søknaden er behandlet. Dersom søknaden blir innvilget oppnår personen flyktningstatus. Flyktningstatusen gir beskyttelse mot retur til hjemlandet og en rekke andre rettigheter.

Alle flyktningbarn skal gis beskyttelse og humanitær hjelp.

Barnekonvensjonens artikkel 22

Barn på flukt

Over hundre millioner mennesker er drevet på flukt på grunn av vold, forfølgelse, klimaendringer, krig og konflikt. En tredjedel av disse menneskene er på flukt utenfor sitt eget land, mens resten er på flukt i eget land, også kalt internt fordrevne. Omtrent halvparten av alle som er på flukt er barn. Noen av dem har flyktet alene, andre sammen med familien. Barn kan også komme bort fra foreldre og søsken under flukten.

Å være på flukt gjør barn sårbare for seksuell og økonomisk utnyttning, og mer utsatt for sykdom enn voksne. Underernæring, mangel på medisiner og helsepersonell samt dårlig hygiene i overfylte flyktningleirer fører til høy barnedødelighet. En del barn blir også utsatt for tortur eller lemlestet på grunn av landminer. Gjennom de siste årene har man sett mer av barnespesifikk forfølgelse, det at barn forfølges fordi de er barn. Frykt for tvangs-ekteskap, kjønnslemlestelse, barnearbeid, tvangsrekruttering til væpnede styrker og menneskehandel fører til at mange barn flykter. Barn som flykter fra sitt lokalsamfunn mister den tryggheten som ligger i det å være tilknyttet et nærmiljø, en skole og et sosialt nettverk bestående av familie og venner.

Barn som søker asyl

Barn som søker om beskyttelse i Norge er en sammensatt gruppe både med hensyn til familiesituasjon og opplevelser i hjemlandet og under flukten. Noen kommer direkte fra hjemlandet, men mange har vært innom ett eller flere land, også europeiske, før de kommer til Norge. De fleste barna kommer til Norge sammen med en eller begge foreldre, men det er også mange barn som kommer helt alene eller i følge med slektninger eller andre voksenpersoner. Barn som flykter alene kalles enslige mindreårige

asylsøkere (EMA), og omfatter barn og unge under 18 år som er kommet til Norge for å søke om asyl uten foreldre eller andre voksne med foreldreansvar. Dette inkluderer også barn som er kommet til Norge med søsken, en tante, onkel eller andre som ikke er deres foreldre.

Flere tusen mennesker flykter årlig til Norge og søker asyl, og mange av dem er barn.

Asylprosessen

Politiregistrering

Asylsøkere som kommer til Norge, må til politiet for å registrere seg som asylsøker.

På Nasjonalt ankomstsenter på Råde må alle asylsøkere gjennomgå en obligatorisk helseundersøkelse i løpet av de tre første dagene. En tuberkuloseundersøkelse er pålagt alle som skal oppholde seg i Norge i mer enn tre måneder, og dermed også for alle asylsøkere. I tillegg får asylsøkere tilbud om å bli sjekket for hiv/aids. Barn gjennomgår også en helseundersøkelse. Videre blir det gjennomført en samtale med politiet. Politiet tar fingeravtrykk og stiller blant annet spørsmål om identitet og reiserute. Oppholdet på Nasjonalt ankomstsenter varer frem til registreringen av søknaden om beskyttelse er registrert, i opptil tre uker. Deretter blir man tildelt plass på et asylmottak et annet sted i Norge.

Ved høye ankomsttall av asylsøkere, som etter utbruddet av krigen i Syria i 2015 og Ukraina i 2022, tilpasses mottakssystemet og asylprosessen for å kunne møte behovene for raskere saksbehandling og å innlosjere et økt antall mennesker.

Flere tusen mennesker flykter årlig til Norge og søker asyl, og mange av dem er barn.

Over hundre millioner mennesker er drevet på flukt på grunn av vold, forfølgelse, klimaendringer, krig og konflikt.

Asylintervju

Noen personer gjennomfører asylintervjuet mens de oppholder seg på Nasjonalt ankomstsenter, andre venter på å bli innkalt til asylintervju mens de bor på asylmottak andre steder i landet. Ventetiden på å få gjennomført asylintervju varierer ut ifra hvor mange som søker om beskyttelse og hvilket land man kommer fra. Asylintervjuet dreier seg om spørsmål om identitet, familie og hjemland, hvorfor man har forlatt hjemlandet sitt, hvorfor man søker beskyttelse og om reiserute til Norge. Intervjuet utføres av en saksbehandler i UDI, og gjennom intervjuet ønsker UDI å avdekke behovet for beskyttelse. Den eneste muligheten asylsøkeren har til å forklare seg er gjennom dette asylintervjuet.

Det følger av FNs barnekonvensjon artikkel 12 at alle barn som har evne til å danne seg egne synspunkter skal bli informert om retten til å bli hørt, og få et tilbud om barnesamtale i UDI. Retten til å bli hørt framgår også av Utlendingsforskriften. Enslige mindreårige asylsøkere får tilbud om asylintervju. Når det gjelder barn som kommer med foreldrene sine er det i praksis bare barn over sju år som i dag får tilbud om barnesamtale, som vil si en samtale med saksbehandler som er noe mer avgrenset i omfang enn et asylintervju. Det vil si at barn under sju år i hovedsak ikke blir hørt i UDI. Foreldrene til barn under sju år anses i praksis som representanter for barnet og som egnet til å formidle barnets synspunkter og situasjon¹.

Beskyttelsesgrunnlag

Hvem som har rett på beskyttelse følger av internasjonale avtaler, som Flyktningkonvensjonen (1951), FNs verdenserklæring om menneskerettigheter (1948) og Genèvekonvensjonene (1949). En person har rett til beskyttelse (asyl) dersom hen oppfyller

Asylintervjuet dreier seg om spørsmål om identitet, familie og hjemland, hvorfor man har forlatt hjemlandet sitt, hvorfor man søker beskyttelse og om reiserute til Norge.

kravene i flyktningkonvensjonen og har en velbegrunnet frykt for forfølgelse på bakgrunn av rase, religion, nasjonalitet, medlemskap i en sosial gruppe eller politiske meninger. Det er kun personer som har forlatt sitt hjemland som kan regnes som flyktninger. Dersom myndighetene i hjemlandet har muligheten til å tilby beskyttelse og retur har man som regel ikke rett på beskyttelse i Norge.

Dersom vilkårene for å få beskyttelse etter Flyktningkonvensjonen ikke er oppfylt, skal myndighetene vurdere om personen skal få oppholdstillatelse på grunn av sterke menneskelige hensyn eller på grunn av særlig tilknytning til Norge. Dette kalles oppholdstillatelse på humanitært grunnlag.

Midlertidig kollektiv beskyttelse i en masseflukt-situasjon er en ordning som innebærer at asylsøkere gis en tillatelse basert på gruppetilhørighet, ikke etter en individuell vurdering. Denne ordningen innføres i særskilte situasjoner som medfører at mange personer søker asyl på kort tid slik at presset på mottaks- og saksbehandlingen blir for stort. Tillatelsen gis for ett år og kan forlenges i inntil 3 år. Etter tre år kan det gis en midlertidig tillatelse som kan danne grunnlag for permanent oppholdstillatelse.

Ordinære saker

Saksbehandlingstiden for ordinære saker varierer. Selv om UDIs mål er å fatte vedtak så snart som mulig, kan det ta lang tid før søknaden er ferdigbehandlet. Dette skyldes ulike sakstyper og hvorvidt UDI har behov for flere opplysninger og/eller foretar aldersundersøkelse eller språktest, men det kommer også an på hvor mange asylsøkere som til enhver tid kommer til Norge og hvor mange søknader som skal behandles.

Asylsøkeren har selv plikt til å bidra til å opplyse saken sin så godt som mulig. Søkerens egen forklaring

Dersom vilkårene for å få beskyttelse etter Flyktningkonvensjonen ikke er oppfylt, skal myndighetene vurdere om personen skal få oppholdstillatelse på grunn av sterke menneskelige hensyn eller på grunn av særlig tilknytning til Norge.

1) Gording Stang og Lidén 2014: *Høring av barn i asylsaker*. Institutt for samfunnsforskning

gitt i asylintervjuet, språktester og opplysninger fra søkeren og eventuelt advokat, ligger til grunn for vurderingen av asylsaken. UDI ser forklaringen i sammenheng med fakta om forholdene i de aktuelle søkeres hjemland og andre opplysninger som vil kaste lys over den faktiske situasjonen i hjemlandet. UDI benytter i denne sammenheng informasjon utarbeidet av Landinfo, som er Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinfo, samt norske utenriksstasjoner, andre land, FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR), Amnesty International, andre frivillige organisasjoner og erfaringer fra egne reiser.

Rettigheter og særordninger for enslige mindreårige asylsøkere

Asylsøkere som er under 18 år og har kommet til Norge uten foreldre eller andre som har foreldreansvar, anses som nevnt over som enslige mindreårig asylsøkere. De får oppnevnt en representant som skal ivareta rettssikkerheten og være en støtteperson i asylprosessen. Representanten skal blant annet være med på asylintervjuet. Enslige mindreårig asylsøkere sendes også til aldersundersøkelse.

Redd Barna er kritiske til bruk av aldersundersøkelse fordi metodene som brukes er svært upålitelige. I utgangspunktet skal aldersundersøkelsen bestå av røntgen av både en visdomstann og håndroten, men består i dag bare av røntgenbilde av en visdomstann. Videre har disse medisinske metodene store feilmarginer. Det blir ikke gjort en helhetlig aldersvurdering med vektlegging av både fysisk og psykososial utvikling slik FNs retningslinjer tilsier.

Det finnes ingen metode som med sikkerhet kan fastsette en ukjent alder, og Redd Barna mener derfor at det er avgjørende at det blir gjort en *helhetlig* vurdering av fysisk og psykososial utvikling – hvor de medisinske aldersundersøkelsene er ett av flere momenter. Vi mener også at det i Utlendings-

For mer informasjon se udiregelverk.no

loven ikke gis anledning til å aldersundersøkelse alle enslige mindreårige, men kun i tilfeller hvor det etter en individuell vurdering er konkret tvil om alder.²

Dublinprosedyre

Norge er med i Schengen-samarbeidet, som reguleres av Dublin-konvensjonen. Dublin-konvensjonen fastsetter hvilken stat som er ansvarlig for behandlingen av en asylsøknad. Det er som regel det første landet en person kommer til som er ansvarlig for å behandle asylsøknaden. Målet med Dublin-konvensjonen er å forhindre en asylsøker i å fremme asylsøknader i flere medlemsstater, såkalt «asyl-shopping». Et annet mål er å redusere antallet «reisende» asylsøkere som er sendt fra medlemsstat til medlemsstat. Det landet som asylsøkeren først søker om asyl i er ansvarlig for enten å innvilge eller avslå asyl, og søkeren får ikke gjenstarte prosessen i en annen medlemsland.

Dersom søknaden skal behandles etter Dublin-regelverket, vil man ikke bli intervjuet av UDI. Så snart det er avklart hvilket land som har ansvar for å behandle asylsøknaden, vil man bli uttransportert dit. Man får tilbud om å bo på et transittmottak inntil uttransporteringen skjer.

For Dublin-saker som gjelder enslige mindreårige asylsøkere skal det gjøres en vurdering av hensynet til barnets beste.

For mer informasjon se noas.no

2) Du kan lese mer i rapporten *Over eller under 18? Aldersvurderinger av enslige mindreårige asylsøkere* som NOAS og Redd Barna gav ut i 2016: reddbarna.no/nyheter/over-eller-under-18

Saksbehandling

UDI har forskjellige prosedyrer for behandlingen av søknader om beskyttelse. Hvordan og hvor lang tid det tar å behandle en søknad, er avhengig av hvor asylsøkeren kommer fra og hva slags situasjon vedkommende er i. Søknader fra barn som kommer alene til Norge, skal prioriteres.

Asylsøkere fra land hvor UDIs tidligere praksis viser at svært få får opphold, blir behandlet etter en 48-timersprosedyre. Det betyr at vedtak fattes innen 48 timer og søker transporteres deretter ut av landet. Søkere fra land der det erfaringsmessig blir avslått mange saker og hvor UDI har god oversikt over forholdene i landet, behandles etter en tre-ukersprosedyre. Søker vil da få vedtak fra UDI etter tre uker dersom det ikke kreves ytterligere undersøkelser av asylsaken. Når UDI har behandlet asylsøknaden sendes et skriftlig vedtak til asylsøker eller vedkommende sin advokat.

Norsk regelverk på asyl- og flyktningfeltet

Regelverket om hvem som skal få beskyttelse mot forfølgelse i Norge er bygget opp rundt FNs flyktningkonvensjon. Den norske utlendingsloven bygger på samme definisjon av en flyktning som flyktningkonvensjonens første artikkel.

Flyktningkonvensjonen av 1951 definerer en flyktning slik:

”enhver person som (...) på grunn av at han har en velbegrunnet frykt for forfølgelse på grunn av rase, religion, nasjonalitet, medlemskap i en spesiell sosial gruppe eller på grunn av politisk oppfatning, befinner seg utenfor det land han er borger av, og er ute av stand til, eller på grunn av slik frykt, er uvillig til å påberope seg dette lands beskyttelse”.

Regelverket om hvem som skal få beskyttelse mot forfølgelse i Norge er bygget opp rundt FNs flyktningkonvensjon.

Illustrasjonsfoto: Redd Barna / Eivind Lie Nitter

Det er opp til norske myndigheter å fortolke begrepet, selv om FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) sitt syn veier tungt. UNHCR har en overvåkningsrolle i forhold til hvordan flyktningkonvensjonen blir praktisert. Norge har fått kritikk for å ha en snever tolkning av flyktningkonvensjonen, og blant annet for å tvangsreturnere personer til utrygge områder.

For mer informasjon se udiregelverk.no

Asylsøkere i Norge kan få innvilget:

- **Opphold på beskyttelsesgrunnlag**

Hvis en asylsøker fyller kravene for å få beskyttelse, får vedkommende oppholdstillatelse i Norge og status som flyktning. For å bli ansett som flyktning må man ha velbegrunnet frykt for forfølgelse på grunn av politisk oppfatning, rase, nasjonalitet, religion eller medlemskap i en sosial gruppe, eller man må stå i reell fare for å bli utsatt for dødsstraff, tortur eller annen umenneskelig og nedverdiggende behandling eller straff i hjemlandet ditt.

Sikkerhetssituasjonen i hjemlandet kan også være en årsak til at man har krav på beskyttelse, selv om man ikke er individuelt forfulgt. Norge er forpliktet gjennom internasjonale avtaler, som FNs flyktningkonvensjon og menneskerettighetskonvensjoner, til å gi beskyttelse mot retur til hjemlandet hvis man er i en situasjon slik det er beskrevet over.

- **Opphold på humanitært grunnlag**

Dersom en asylsøker ikke har fått innvilget beskyttelse skal UDI alltid vurdere om det er grunnlag for å innvilge oppholdstillatelse på grunn av sterke menneskelige hensyn eller særlig tilknytning til Norge. Det skal legges vekt på søkerens helsetilstand og på sosiale og humanitære forhold ved retur til hjemlandet. Dersom søkeren har vært offer for menneskehandel, skal dette vektlegges. For enslige mindreårige asylsøkere skal det alltid vurderes om det er forsvarlig omsorg ved retur til hjemlandet.

Disse tillatelsene kan etter søknad fornyes eller gjøres permanent. I enkelte tilfeller kan UDI også gi en begrenset oppholdstillatelse som gjelder for en kort tid og gir færre rettigheter enn andre typer tillatelser. Les om midlertidig kollektiv beskyttelse i avsnittet om beskyttelsesgrunnlag

Enslige mindreårige asylsøkere mellom 16 og 18 år kan også få innvilget tidsbegrenset eller midlertidig oppholdstillatelse, som vil si at de kun får bo i Norge frem til de fyller 18 år. Disse tillatelsene gis dersom det ikke er annet grunnlag for opphold enn at de ikke har forsvarlig omsorg i hjemlandet. Denne type oppholdstillatelse er imidlertid sterkt kritisert fra mange hold, og har vist seg å være svært skadelig for barn.

Avslag og klager

Dersom UDI vurderer at vilkårene for beskyttelse ikke er innfridd og asylsøkeren har mulighet til beskyttelse fra myndighetene eller muligheten til å bo i et trygt område i hjemlandet, blir saken avslått. Negative vedtak hos UDI kan ankes dersom det er kommet inn nye opplysninger i saken. Etter endelig avslag hos UDI kan saken ankes videre til Utlendingsnemnda (UNE). Det er kun saker hvor det er kommet inn nye opplysninger siden behandlingen hos UDI som tas inn til ny vurdering i UNE.

Asylmottak

Alle som søker asyl i Norge, har rett til å få bo i et asylmottak. Et asylmottak er et tilbud om innkvartering som skal ivareta grunnleggende behov for mennesker som har søkt om beskyttelse i Norge. Utlendingsdirektoratet (UDI) er ansvarlig for asylmottakene i Norge, men driften av mottakene settes ut på anbud. De fleste asylmottak er derfor drevet av private driftsoperatører, mens noen drives av kommuner. UDI har regler og retningslinjer for drift av asylmottak, men det er likevel stor forskjell på hvordan ulike mottak drives og hvor god økonomi de har. Det finnes mange mottak rundt om i Norge, og hvor mange mottak det er til enhver tid er avhengig av hvor mange som søker asyl i Norge. UDI bygger opp og legger ned mottak ut ifra ankomsttall og behov.

Asylmottakene er av nøktern standard og skal være et frivillig, midlertidig botilbud til asylsøkere fra dagen de søker om asyl og fram til bosetting i en kommune etter innvilget oppholdstillatelse, eller til utreisetidspunkt etter endelig avslag. Botiden i mottak har imidlertid vært lang gjennom flere år og kan derfor ikke betegnes som den midlertidige fasen den er ment å være.

For mer informasjon se [une.no](https://www.une.no)

Nasjonalt ankomstsenter på Råde er første oppholdssted for de fleste asylsøkere som ankommer Norge. Her registrer Politiets utlendingsenhet asylsøknadene og UDI gjennomfører asylintervjuer. Det blir gitt nødvendig helsehjelp, vaksiner og tuberkuloseundersøkelser. Caritas gir informasjon om asylprosessen. Botiden på ankomstsenteret er opp mot 21 dager.

Noen asylsøkere bor på transittmottak etter de har vært på ankomstsenteret. Ofte er dette asylsøkere som er i den innledende fasen av asylprosessen. På transittmottaket blir det gitt praktisk bistand i møter med utlendingsmyndighetene, politiet og helsetjenesten.

De fleste som søker asyl, flytter til ordinære mottak etter de har vært på ankomstsenteret. Her bor de mens de venter på svar på asylsøknaden, på å bli bosatt i en kommune eller returnert til hjemlandet. Asylmottakene er organisert på to ulike måter. På sentraliserte mottak bor beboerne på små rom på selve mottaket, mens på desentraliserte mottak bor beboerne i leiligheter rundt i kommunen.

Enslige mindreårige asylsøkere overføres til ulike steder avhengig av alder. Barnevernet ved Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) har omsorgen for enslige mindreårige under 15 år, og disse barna bor på omsorgssentre som skal fungere som en trygg bo- og omsorgsbasis. Ansvaret for enslige mindreårige mellom 15 og 18 år ligger hos UDI, og disse ungdommene bor på egne avdelinger eller mottak med økt bemanning.

På integreringsmottak bor det personer som har stor sannsynlighet for å få innvilget oppholdstillatelse eller som venter på å bli bosatt i en kommune. Integreringsmottaket skal forberede beboerne på å delta i introduksjonsprogrammet til kommunen ved bosetting.

Ansvaret for enslige mindreårige mellom 15 og 18 år ligger hos UDI, og disse ungdommene bor på egne avdelinger eller mottak med økt bemanning.

Akuttinkvarteringer opprettes i perioder med høye ankomsttall av mennesker som søker asyl og når den ordinære mottakskapasiteten ikke er tilstrekkelig.

Forholdene for barn som bor på asylmottak

Barn som bor på asylmottak er i en særegen, forvirrende og usikker situasjon. Dette kommer i tillegg til de påkjenningene mange av dem er utsatt for både før og under flukten.

Det er liten plass på de sentraliserte mottakene, og familier bor ofte sammen på små rom. Asylmottakenes plassering varierer, men en del av dem ligger usentralt til, og dette vanskeliggjør kontakt med jevnaldrende etter skoletid, blant annet på grunn av manglende transport. Mottakstilværelsen begrenser altså barnas bevegelsesmulighet. I mottakene er dessuten barna omgitt av mange fremmede mennesker, som ikke alltid klarer å ta hensyn til barna.

I de desentraliserte mottakene bor familiene i boliger spredt rundt i kommunen. De har da enten egne leiligheter eller flere familier deler en større leilighet, som gir en noe mer normalisert bosituasjon enn på et sentralisert mottak. Men på grunn av avstand kan en slik bo-ordning også føre til større isolasjon og mindre oppfølging fra mottakets side, og at barns behov ikke blir oppdaget like raskt som dersom man bor på et sentralisert mottak.

Flere rapporter og tilsyn viser at enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år opplever at det er for få voksne på jobb, at de kjenner seg utrygge og ikke vet hvem de kan snakke med.³ De uroer seg mye for fremtiden og er bekymret for familie og venner som de gjerne ikke vet hvor befinner seg.

³) Se blant annet denne rapporten: <https://www.fafo.no/zoo-publikasjoner/et-trygt-sted-a-vente>

Mottakenes plassering varierer, men en del av dem ligger usentralt til, og dette vanskeliggjør kontakt med jevnaldrende etter skoletid.

Helse

Mange barn som bor på asylmottak har behov for oppfølging utover det mottakene kan ivareta. Dette gjelder barn som kan være utsatt for menneskehandel, ha krigsopplevelser eller traumatiserende erfaringer fra hjemland og flukt, barn som har vært utsatt for seksuelle overgrep og barn som har foreldre som ikke er i stand til å ta omsorgsansvar fordi de har store problemer selv. Det er derimot ikke et krav at ansatte i asylmottak skal ha spesialkompetanse i psykisk helsearbeid, og mottakene er derfor ikke bemannet for å håndtere personer med store psykiske problemer.

Flyktninger og asylsøkere har samme rett til helse-tjenester som befolkningen ellers og skal betjenes av det ordinære helseapparatet med de tilpasninger som kreves. UDI pålegger asylmottakene å legge til rette for samarbeid med barnevern, helse og skole, men mottakene kan ikke pålegge disse instansene å samarbeide. Noen asylmottak har problemer med å få eksempelvis barnevern og helsetjenesten til å ta tilstrekkelig ansvar for barn som søker asyl. Dette fører til at en del barn som bor på asylmottak ikke får den hjelpen de har behov for og krav på. At foreldre ikke får den oppfølging de har behov for går også utover barna.

Begrensningene ved mottakstilværelsen kan være med på å gjøre både barn og voksne psykisk syke. Noen av foreldrene trenger psykiatrisk hjelp og noen greier ikke å gi barna den omsorg, støtte, stabilitet og trygghet de trenger. Barn som bor på asylmottak kan oppleve foreldres sorg, depresjon, sammenbrudd, vold og selvmordsforsøk, men det er viktig å være oppmerksom på at dette kun gjelder for en mindre gruppe barn.

Flyktninger og asylsøkere har samme rett til helsetjenester som befolkningen ellers og skal betjenes av det ordinære helseapparatet med de tilpasninger som kreves.

Økonomi

Den økonomiske situasjonen for asylsøkere påvirker også barnas hverdag. Beboere i asylmottak som ikke selv har økonomiske midler, kan motta støtte som skal dekke deres personlige utgifter. Satsene varierer etter asylsaksprosedyre, status i asylsaken, mottakstype, personens alder og eventuell familie-konstellasjon. I 2023 var satsene for voksne som bor på ordinært mottak og som får mat på mottaket inntil 13327 kroner per måned og for barn med følgeperson inntil 1541 kr. For beboere i mottak hvor en kjøper og lager mat selv, blir det utbetalt inntil 4153 kroner per måned til voksne og mellom 2308 kroner og 3918 kroner avhengig av alder.

For enslige mindreårige asylsøkere som bor på asylmottak med fri kost utbetales det inntil 2073 kroner i måneden, og de som bor på asylmottak hvor de må kjøpe og lage mat selv utbetales inntil 5319 kroner per måned.

Beløpene er under satsene for sosialhjelp, og tilsier at det kan være vanskelig å delta på aktiviteter på lik linje med andre.

For utfyllende info se [udiregelverk.no](https://www.udiregelverk.no)

UDIS KRAV FOR ASYLMOTTAKENES ARBEID FOR BARN OG UNGE⁴

Generelle krav:

- Asylmottaket skal ha et særlig fokus på barn og ungdoms rettigheter og behov.
- Asylmottaket skal sikre at alle ansatte er kjent med UDIs rutiner og retningslinjer som gjelder barn og ungdom.
- Asylmottaket skal ha skriftlige rutiner for sitt arbeid med barn og ungdom.
- Asylmottaket skal legge til rette for at barn og ungdom i mottaket kan ha kontakt med barn og ungdom i lokalmiljøet, samt deltakelse i ulike aktiviteter utenfor mottaket.
- Asylmottaket skal sørge for at den som har fagansvaret på området barn og unge, har fagkompetanse i henhold til krav for gjeldende mottakstype.
- Asylmottaket skal ha utstyr til barnebase. Barnebasen skal ha tilstrekkelig med leker og utstyr som er tilpasset barns lek og utfoldelse.

Krav til sikring av omsorg

Asylmottaket skal tilrettelegge for at foresatte skal kunne ivareta sitt omsorgsansvar og tilrettelegge for at barna blir hørt og får den informasjonen de har rett på. Mottaket skal også ha interne rutiner som bidrar til å ivareta barn og ungdoms utviklingsbehov, og ha skriftlige rutiner for håndtering av antatt eller faktisk omsorgssvikt, vold og misbruk samt kontakt med barnevernet.

Krav til tiltak for barn under skolepliktig alder

Alle barn fra to år til grunnskolealder skal ha et tilrettelagt tilbud på minst tre timer per dag, mandag – fredag. Tilbudene kan organiseres på ulike måter etter barnets alder, tilgang på barnehageplasser og mottakets egen barnebase.

Krav til tiltak knyttet til skolegang

Asylmottaket skal sikre at barn og ungdom blir meldt inn og ut av grunnskolen og får hjelp til å søke plass i videregående skole, samt stimulere til kontakt mellom foresatte og skole. Asylmottaket skal også bistå ungdom i alderen 16-18 år med sikte på at de skal få et tilpasset skoletilbud, og tilrettelegge for leksehjelp.

Krav til informasjon til ungdom

Asylmottaket skal legge særlig vekt på at informasjonsarbeidet kombineres med praktiske aktiviteter og sikre at ungdom har påvirkningsmuligheter på informasjonstilbudet.

Varslingsplikt til barneverntjenesten

Lov om barneverntjenester gjelder for alle barn som oppholder seg i riket, uavhengig av oppholdsstatus. Barnevernet har samme ansvar for barn som oppholder seg på asylmottak, som for andre barn i kommunen. Tiltak etter barneverntjenesten kan iverksettes for barn under 18 år.

Krav til tiltak tilknyttet fritidsaktiviteter

Asylmottaket skal legge til rette for at alle beboere kan delta i fritidsaktiviteter i og utenfor mottaket. Asylmottaket skal bidra til at de ulike aldersgruppene har et tilbud som ivaretar beboernes ønsker og behov.

⁴ Du kan lese mer om UDIs krav til asylmottakenes arbeid for barn og unge her: <https://www.udi.no/globalassets/global/asylmottak/krav-til-drift-av-ordinare-plasser.pdf>

Lov om barneverntjenester gjelder for alle barn som oppholder seg i riket, uavhengig av oppholdsstatus.

På tross av gode retningslinjer fra UDI, er det mange asylmottak som har for stor arbeidsmengde i forhold til antall ansatte til å kunne følge retningslinjene opp på en tilstrekkelig god måte.

Asylmottakene skal ha en person ansatt som barne- og ungdoms-ansvarlig. Denne personen skal ha barnefaglig kompetanse og er ansvarlig for oppfølging og tilbudet til barna på mottaket. I hvilken grad mottaket driver aktiviteter, leksehjelp og lignende varierer.

Barn som bor på asylmottak har rett til grunnskoleopplæring på lik linje med andre barn. Hvordan kommunene organiserer skoletilbudet til barna i mottak varierer imidlertid sterkt. De fleste barn går i ordinære klasser, en del går i mottaksklasser og noen går dels i ordinær klasse og dels i mottaksklasse. Noen barn får dessverre tilbud om færre skoletimer enn norske barn selv om de har rett til samme tilbud. Ungdom over 16 år som har fått endelig avslag på asylsøknaden sin, har ikke

rett til videregående opplæring. Redd Barna mener dette er svært uheldig, da ungdommene av ulike årsaker ofte blir boende på mottaket i lang tid etter avslaget, og har lite å fylle dagene med.

Forholdet mellom foreldre og barn i mottaksfasen

Voksne beboere som bor på asylmottak kan slite med problemer som nevnt i avsnittet om helse, og det kan være krevende å ta vare på barna sine når man lever innenfor mottakenes rammer. En del barn som bor på mottak klarer seg bra, men fordi familier på sentraliserte mottak bor sammen på små rom kan barna bli en del av de voksnes verden og bekymringer. Mange barn og unge opplever også å ha mye ansvar for småsøsken i mottaksfasen og dette begrenser dem når det gjelder å ha kontakt med jevnaldrende og å følge opp skolearbeid.

Mange foreldre opplever at innflytelsen over egne barn kan bli mindre fordi barna lettere tilpasser seg norsk språk og kultur. Barna risikerer å få en rolle som tolk og kulturoversettere. Dette er et ansvar det er uheldig for barna å ha, samtidig som det svekker foreldrenes mulighet til å følge opp barnas aktiviteter og hverdag. Vi kommer tilbake til både viktigheten av å skape gode felles opplevelser for foreldre og barn og viktigheten av at barn får tid uten foreldrene utenfor mottaket i del 3.

Årsakene til at barn er på flukt er oftest de samme som for voksne, men de færreste barn og unge som kommer alene til Norge gjør det ut fra et eget bevisst valg. De kan være sendt hit av foreldre eller slektninger, eller det kan være tilfeldige omstendigheter som avgjør. Noen sendes med slektninger hit til landet, andre setter seg og familien i stor gjeld for at smuglere skal hjelpe barna i trygghet. Andre igjen er på vei til slekt i andre land, og havner tilfeldig i Norge.

Barn som forsvinner fra asylmottak

Hvert år forsvinner flere titalls enslige mindreårige asylsøkere fra omsorgssentre og mottak. Det finnes lite kunnskap om hvorfor de forsvinner og hvor de blir av. Det vi imidlertid vet er at enkelte forsvinner for å reise videre til et annet land, mens andre forsvinner av frykt for avslag på søknaden og for å unngå retur til hjemlandet. Det kan også være andre grunner til at de forsvinner.

Det er all grunn til å tro at flere av de mindreårige som forsvinner fra asylmottak kan være i fare for å bli utnyttet i menneskehandel.

Ingen vet sikkert hvor de mindreårige som forsvinner oppholder seg, og mange frykter at flere kan ha blitt trukket inn i kriminelle miljøer hvor de utnyttet, eller at de har blitt utsatt for kriminelle handlinger. Mottakene har ikke ressurser til å følge opp de mindreårige som forsvinner, og det er uenighet og uklarhet om hvilke instanser som har ansvaret for å følge opp forsvinningene. Redd Barna mener at det må gjøres langt mer for å forebygge og følge opp mindreårige som forsvinner fra mottak, og at vi må få økt kunnskap om hvorfor de forsvinner og hvor de blir av.

Bosetting

Asylsøkere som får innvilget oppholdstillatelse, skal bosettes i en kommune. Det er integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) som har ansvar for å finne en kommune som skal ta imot og bosette søkeren. Bufetat har ansvaret for å bosette enslige mindreårige asylsøkere under 15 år.

Avslag og retur

Dersom en asylsøker får avslag på søknaden, har hen rett til å klage. Da har hen også rett på fri rettshjelp, og får tildelt advokat som kan hjelpe med å sende inn klagen. Klagen må sendes inn innen tre uker og asylsøkeren får vanligvis bli i Norge mens klagen behandles, men ikke hvis UDI mener at søknaden er åpenbart grunnløs. Det er Utlendingsnemnda, UNE, som vurderer klagen, og kan innkalle til møte eller be om å få tilsendt ekstra informasjon. Hvis asylsøkeren får endelig avslag, det vil si at UNE opprettholder UDIs avslag om beskyttelse, har hen plikt til å reise tilbake til hjemlandet sitt innen fristen politiet setter, som vanligvis er to uker. Etter denne fristen har ikke personen lovlig opphold i Norge.

Personen kan velge enten å returnere frivillig med International Organization for Migration (IOM),

Dersom en asylsøker får avslag på søknaden, har hen rett til å klage, og har også rett på fri rettshjelp, og får tildelt advokat som kan hjelpe med å sende inn klagen.

eller bli uttransportert av politiet (tvungen retur). Norske myndigheter legger til rette for at personen kan returnere frivillig til hjemlandet sitt. Frivillig retur betyr at han eller hun samarbeider om hjemreisen ved å søke det frivillige returprogrammet i Norge som heter Voluntary Assisted Return Programme (VARP). VARP-programmet er et samarbeid mellom UDI og IOM som arrangerer hjemreisen. Når personen returnerer frivillig, er det den norske stat som betaler reisen.

Hvis personen etter endelig avslag ikke reiser hjem frivillig, vil hen bli uttransportert av politiet etter utreisefristen og må selv betale for uttransporteringen. Dersom personen ikke har mulighet til å betale for flybilletten, vil staten dekke utgiftene, men personen har plikt til å betale tilbake kostnadene. Hvis personen ikke betaler for uttransporteringen, vil hen kunne bli nektet visum og innreise til Norge og andre land i Europa senere.

Noen ganger blir personer som får endelig avslag likevel boende i Norge. Det kan skyldes at landet de skal returnere til ikke vil ta imot dem fordi det ikke finnes noe returavtale med Norge, at de ikke har id-papirer eller at de er statsløse. De blir da værende i en svært vanskelig livssituasjon hvor de verken har oppholdstillatelse i Norge eller kan returneres. For andre kan frykten for hva som møter dem i hjemlandet føre til at de blir boende i Norge, selv om de har fått endelig avslag på søknaden. Dersom de klarer å fremlegge nye bevis i saken kan de søke om omgjøringsbegjæring, som vil si at UNE tar saken opp til ny vurdering. Hvis ikke, må de leve med frykten for at politiet kan hente dem når som helst for å sende dem ut med tvang.

Les mer på
noas.no

Politisk påvirkningsarbeid

Redd Barna driver både med politisk påvirkningsarbeid og med direkte arbeid med barn og ungdommer. Aktiviteter for barn som bor på asylmottak er med på å bedre situasjonen for barn innenfor gjeldende rammer. Det politiske påvirkningsarbeidet vårt bidrar til å endre rammebetingelsene for barn og unge som bor på asylmottak. Vi ønsker å oppnå varige endringer for denne gruppen. Det er derfor viktig at erfaringene fra asylmottakene blir videreformidlet til de i Redd Barna som arbeider politisk med å endre forholdene for barn som har flyktet til Norge. Å kombinere sosialt arbeid på mottak og politisk påvirkningsarbeid for varige endringer, setter oss i en spesielt god posisjon for begge arbeidsfelt.

Dere kan bidra i dette arbeidet blant annet ved å:

- skrive leserinnlegg når det er noe som angår barn som bor på asylmottak som dere reagerer sterkt på i deres lokalmiljø, eller oppfordre kommunen du bor i til å ta imot flere flyktninger. Rådfør dere med Redd Barnas regionkontor.
- ta kontakt med regionkontoret hvis det er noe dere reagerer på angående forholdene på mottaket. Det kan for eksempel være dårlig organisering, få ansatte, mangel på tilrettelegging for barn med funksjonsnedsettelse, dårlige boforhold, at barna ikke får nok mat eller utstyr til å delta på aktiviteter. Det er svært viktig at deres erfaringer fra møtet med barna når inn til Redd Barna sentralt. Disse erfaringene kan gjøre det politiske påvirkningsarbeidet bedre.

Det politiske påvirkningsarbeidet vårt bidrar til å endre rammebetingelsene for barn og unge som bor på asylmottak.

Redd Barnas mål

- Redd Barna bidrar til at flere barn som bor på asylmottak har opplevelse av en bedre hverdag gjennom meningsfulle aktiviteter og bedre kontakt med nærmiljøet.
- Redd Barna jobber for at innkvarteringstilbud til barnefamilier må ha en standard som ivaretar barns rett til beskyttelse, privatliv, lek og fritid. Denne standarden må også være tilrettelagt for barn med særskilte behov.
- Redd Barna jobber for at barn og ungdom med endelig avslag på asylsøknad får rett til videregående opplæring etter opplæringsloven fram til faktisk utsendelsesdato, samt at alle barn som skal være i Norge i mer enn tre måneder, skal få oppfylt sin rett til grunnskoleutdanning og videregående opplæring.
- Redd Barna påvirker slik at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i utlendingsmyndighetenes behandling av asylsaker som berører barn, og at barns rett til å bli hørt blir ivaretatt i alle ledd i asylforvaltningen.
- Redd Barna mener at barn i asylsøkerfasen ikke må bli flyttet mer enn absolutt nødvendig. I de tilfellene hvor asylmottaket planlegges å legges ned, må det tas særlig hensyn til barna som bor på mottaket og sikre at de får nødvendig informasjon og ekstra psykososial oppfølging i denne perioden.
- Redd Barna mener at alle asylmottak må utarbeide egne beredskapsplaner for forebygging, avdekking og håndtering av vold og seksuelle overgrep mot barn. Dette gjelder også ankomstsenter og transittmottak. Planer og rutiner må være tilgjengelige og godt kjent for alle ansatte. Kunnskap blant de ansatte gir handlingskompetanse og er avgjørende for å kunne hjelpe barna med å fortelle hva de har opplevd.
- Redd Barna jobber for at omsorgstilbudet til alle enslige mindreårige asylsøkere lovfestes og omsorgsansvaret overføres til barnevernet. Dette vil sikre at enslige mindreårige asylsøkere over 15 år får et omsorgstilbud som er likeverdig det tilbudet som gis til enslige mindreårige asylsøkere under 15 år og andre barn under offentlig omsorg i Norge.
- Redd Barna jobber for at norske myndigheter skal sikre varige løsninger for enslige mindreårige, og avskaffe ordningen med tidsbegrenset opphold jf. utlendingsforskriften §8-8.
- Redd Barna er pådrivere for at retur av barn kun gjennomføres etter en grundig barnets beste vurdering. Barnets beste skal også være et grunnleggende hensyn i hvordan retur gjennomføres.
- Redd Barna jobber for at det skal iverksettes tiltak for å sikre bedre forebygging og oppfølging av barn som forsvinner fra mottak. Det må kartlegges hvorvidt disse barna er ofre for menneskehandel, involvert i salg av narkotika eller annen form for kriminalitet.
- Redd Barna jobber for at det må legges til rette for at barn som søker asyl blir hørt og får si sin mening i saker som angår dem.
- Redd Barna jobber for at alle barn, uansett oppholdsstatus, sikres lik tilgang til utdanning og helsetilbud.
- Redd Barna driver påvirkningsarbeid for at det sikres trygge migrasjon- og fluktruter for flere barn, blant annet gjennom kvoteflyktingsordningen til FN, i tråd med deres anbefalinger og gjennom samarbeidet med EU. I tillegg må Norge bidra til en felles europeisk relokiseringsordning, og sikre rask familiegjenforening.

DEL 3

FRIVILLIG ARBEID MED BARN OG UNGE SOM BOR PÅ ASYLMOTTAK

Hvorfor er Redd Barna til stede på asylmottak?

Ifølge FNs barnekonvensjon har barn rett på lek og fritid. Gjennom lek lærer barn, de bearbejder erfaringer, opplever mestring, utvikler sosiale ferdigheter og bygger relasjoner. Dette er svært viktig også for barn som har flyktet til Norge, både med tanke på hva de har opplevd i hjemlandet og under det som ofte er en langvarig og farefull flukt, barnas opplevelse av å bo på asylmottak og hvordan de får det i tiden etterpå.

Barn og unge som bor på asylmottak lever tett på de voksnes problemer og bekymringer. Noen barn får mye ansvar for småsøsknene sine, blant annet på grunn av foreldrenes problemer, og de kan derfor miste tid og mulighet til egen lek. I tillegg er mange barn preget av det de har vært igjennom før de kom til Norge. For barn som flykter alene er livet på asylmottak som nevnt preget av mye venting og usikkerhet, og bekymring for situasjonen til foreldre og søsken i hjemland eller som man ikke vet hvor befinner seg.

Mange av barna og ungdommene vi møter har vært i situasjoner hvor de ikke har fått dekket sitt behov for trygghet og emosjonell støtte, noen har opplevd ulike vanskelige hendelser og noen er traumatiserte. Felles for alle er at de trenger trygghet, å føle at de har et sted de hører til, at de betyr noe for andre og å bli gitt en mulighet til å mestre. I en trygg ramme med noen kjente rutiner kan barn og unge leke og utforske relasjoner, og etter hvert slippe seg litt løs. Positive opplevelser og nye relasjoner på aktivitet kan virke korrigerende ovenfor tidligere erfaringer og kan vise at andre mennesker er gode og vil dem godt. Slik kan våre aktiviteter være et sted hvor vi kan skape trygghet, og bidra til at de blir nysgjerrige på nye mennesker og nye opplevelser.

Barnet har rett til hvile, fritid og lek, og til å delta i kunst og kulturliv.

Barnekonvensjonen, artikkel 31

Fritidsaktiviteter for barn i Norge koster ofte mer enn det familier som bor på asylmottak og asylmottaket har mulighet til å betale. Dette gjelder dessverre også for organiserte idrettsaktiviteter fordi utstyr ofte er nødvendig og enkelte aktiviteter har deltakeravgift. Mottakene skal imidlertid sørge for at barna kan delta i aktiviteter både i og utenfor asylmottaket, men vi ser at dette ofte ikke gjennomføres på en god nok måte. Årsaken til dette er blant annet at aktivitetsbudsjettene varierer fra mottak til mottak.

En annen faktor som vanskeliggjør aktiviteter, er asylmottakenes beliggenhet. Mange mottak ligger på avsidesliggende steder, hvor det finnes lite eller ingen kollektivtrafikk, og man er avhengig av bil. Derfor er skoletiden det eneste avbrekket mange barn får fra mottaket i løpet av en dag, og aktiviteter sammen med klassekamerater etter skoletid kan bli et savn.

Målsetning

Målet med Redd Barnas frivillige arbeid på asylmottak er å bidra til en bedre, mer aktiv og inkluderende hverdag for barn i en sårbar livssituasjon. Dette gjør vi ved å gi barna gode opplevelser gjennom positive og meningsfulle aktiviteter hvor de føler seg velkommen og trives, får leke og utfolde seg, utforske omgivelsene, prøve nye aktiviteter og ved gjøre barna kjent med sitt nye nærmiljø.

Barn som bor på asylmottak har de samme rettighetene som alle andre barn, men ofte har de ikke kunnskap om de tilbudene som finnes i deres lokalsamfunn. Det er derfor viktig å vise fram biblioteket, fritidsklubben og andre nyttige ressurser og muligheter som finnes.

Målet med Redd Barnas frivillige arbeid på asylmottak er å bidra til en bedre, mer aktiv og inkluderende hverdag for barn i en sårbar livssituasjon.

Aktiviteter – hva og hvordan?

Det er opp til dere i aktivitetsgruppen å forme det tilbudet dere ønsker å skape for barna og/eller ungdommene der dere bor, men i samarbeid med kontaktpersonen på asylmottaket og barna selv.

På transittmottak og akuttmottak hvor familier bor i en begrenset periode organiseres aktivitetene ofte på mottaket. Vi har erfart at det er lurt å dele inn barna i ulike aldersgrupper. Dette gjør gruppene mindre og man kan tilpasse aktiviteten ut ifra alderen til barna.

I ordinære mottak hvor mange bor over lengre tid er vi opptatt av at barna skal få skape tilknytning til sitt nærmiljø. Dette er også svært viktig for ungdom som bor på asylmottak for enslige mindreårige asylsøkere. Det kan være lurt å være spesielt oppmerksom på jenter. I en del tilfeller kommer gutter lettere fram med sine ønsker, og det kan dessuten være enklere å legge til rette for idrettsaktiviteter og lignende som ofte gutter liker.

Ta i bruk lokalmiljøet og besøk fritidsklubber, bibliotek, idrettsforeninger eller gå på kafé. Bli med på arrangementer og aktiviteter som skjer i lokalsamfunnet, gå tur i skogen, stå på skøyter, dra på skitur eller gå i akebakken når det er vinter. Jobb med lekser, hobbyaktiviteter og idrettsaktiviteter, eller dra på teater og kino (husk å spørre etter gratisbilletter eller rabatt).

Ved å ta i bruk muligheter i nærmiljøet kan man bidra til varig kontakt mellom barn som bor på asylmottak og andre barn, og gjøre at de lettere kommer inn i eksisterende aktiviteter. Vårt mål er å gjøre terskelen for deltakelse i samfunnet lavere og å legge til rette for samhandling mellom barn og unge som bor på asylmottak og deres lokalsamfunn.

TIPS!

Målgruppen for våre aktiviteter er barn og unge, men det er også fint å invitere med foreldre og eldre søsken på aktiviteter eller turer slik at hele familien kan gjøre noe sammen.

Foreldrene er barnas viktigste støttespillere. Gjennom å inkludere foreldre på aktivitetene kan vi bidra til å skape nye positive minner og opplevelser og vise aktiviteter familien kan gjøre sammen på egenhånd.

Organisering av aktiviteter utenfor asylmottaket

Det vil ofte være enklest å arrangere aktiviteter på mottaket der både barna, de ansatte og foreldrene er. Grunnen til at det oppfordres til å ta barna med ut av mottaket er at de vanligvis tilbringer ufordelaktig mye tid der, uten å få ta del i nærmiljøets muligheter. For at aktivitetene utenfor mottaket skal bli en god opplevelse for både barn og frivillige, er det viktig å planlegge på forhånd og sikre at det er nok frivillige som kan være med.

La aktivitetene ta utgangspunkt i allerede eksisterende tilbud

Forsøk i den grad det er mulig å vise barna vei inn i eksisterende fritidsarenaer. Det vil være bærekraftig også den dagen dere ikke lenger arrangerer aktiviteter. I tillegg vil slike aktiviteter skape andre positive ringvirkninger for barna. Det er vanskelig for barn og ungdommer som er nye på et sted, kjenner få personer og ikke snakker språket godt, å ta seg fram alene i nye miljøer. Ofte kan det være nok at dere sammen oppsøker for eksempel ungdomshuset eller biblioteket noen ganger for at barnet skal begynne å oppsøke stedet på egen hånd.

«Vi har opplevd masse. Det at Redd Barna kom inn i vårt liv har gjort en stor forskjell og har gitt meg selvtilit. I denne vanskelige tiden, gjennom hele 7 år har vi ventet på opphold. Det er ikke mulig å planlegge en fremtid og i denne vanskelige perioden har det vært fint å ha Redd Barna på mottaket. De er ikke som andre voksne, de er som oss.»

Jente som har bodd 7 år på mottak

Gjennomføring av aktiviteter

Det er regionkontorene som følger opp medlemsaktiviteten i den enkelte region. De hjelper dere med alt fra faglige spørsmål til praktiske utfordringer. Regionkontoret bidrar med rekruttering, opplæring og kvalitetssikring av de frivillige, og er involvert i samarbeidet med asylmottaket.

Når du og din gruppe skal organisere aktiviteter for barn og unge, er det viktig å involvere barna i planleggingen av aktiviteter så mye som mulig. Spør også de mottaksansatte om de har tanker om hva barnas behov og ønsker for aktiviteter er.

I forhold til eldre barn og ungdommer er det lurt å arrangere et møte med dem hvor dere presenterer dere og forteller hva dere kunne tenke dere å gjøre sammen med dem. Ungdommene kan selv fortelle hva de har behov for og lyst til. For mer tips om barns medvirkning, se side 51.

Samarbeid med asylmottaket

Et godt samarbeid med mottaket er helt nødvendig for å lykkes med aktivitetene, og Redd Barna har derfor laget en enkel samarbeidsavtale som skal undertegnes av lederen for mottaket, lederen for aktivitetsgruppen og regionkontoret. Avtalen skal bidra til å tydeliggjøre hvilke oppgaver alle parter forplikter seg til, og bidra til at samarbeidet skal fungere godt. Sørg for at dere har en kontaktperson på mottaket som dere kommuniserer godt med. Det er ofte naturlig at denne personen er den barne- og ungdomsansvarlige eller den som har ansvar for aktiviteter. Denne personen bør være ansvarlig for informasjonsflyten mellom de frivillige og de andre ansatte, samt mellom de frivillige og foreldre og barn ved mottaket.

«Jeg vet ikke hvordan jeg skal beskrive jeg, hvor viktig innsatsen til de frivillige i Redd Barna er. Hvis de ikke hadde vært her tror jeg at jeg måtte ha jobbet som frivillig selv, for det er så viktig. Det er gull verdt, det de frivillige gjør. Uten dem hadde det vært lite tilbud til barna og ungdommene på mottaket.»

Barnefaglig ansvarlig på et asylmottak

Vær oppmerksomme på at god informasjonsflyt er en stor utfordring på asylmottak hvor det er mange ansatte som går vakter. Gi beskjed i god tid før aktivitetene, og ring heller en gang for mye enn en gang for lite for å forsikre dere om at beskjedene er kommet fram til barna eller ungdommene. Det er også viktig at en av dere er kontaktperson som mottaket kan forholde seg til, slik at asylmottaket kan ta kontakt med dere dersom det er nødvendig med en avlysning eller liknende.

Undersøk hvilke ressurser asylmottaket evt. kan bidra med. Kanskje kan mottaket bidra med kjøring, eller at et par ansatte kan delta på enkeltaktiviteter som krever flere voksne. Dette er spesielt viktig dersom dere har aktiviteter for enslige mindreårige asylsøkere og skal på utflukter. De ansatte kjenner ungdommene og vil kunne være en god ressurs å ha med seg for at aktivitetene skal bli en kjekk opplevelse for alle.

Samarbeid med andre organisasjoner

Vær alltid bevisste på å ikke skape konkurranse med eventuelle andre organisasjoner som har kontakt med mottaket, men tenk heller på at dere kan utfylle hverandre for å skape et best mulig aktivitetstilbud for barna samlet sett. Det kan derfor være fint å ha samarbeidsmøter med mottaket og frivillige fra de andre organisasjonene ved oppstarten av hvert semester, sånn at alle er godt informert.

Hvordan dere organiserer aktivitetene kommer an på hvilken målgruppe dere forholder dere til (alder, antall, transittmottak/ordinært mottak og beliggenhet), hvor mange frivillige dere er og hvilke interesser og ferdigheter dere har. Om dere er få frivillige er det bedre å begynne i det små med færre aktiviteter og så heller øke etter hvert når dere er blitt flere. Men husk at man må være minimum fire frivillige for å arrangere aktiviteter på asylmottak. Store grupper av frivillige kan ha turnusordninger. De første gangene dere møter barna og/eller ungdommene er det lurt å være på mottaket i barnas vante omgivelser, for at de skal kunne bli trygge på dere. Etter hvert er det positivt å finne på aktiviteter i nærmiljøet.

Involvering av foreldre

Det er ofte et begrenset aktivitetstilbud for voksne som bor på asylmottak og de får et begrenset tilbud om språklæring. Det er veldig vanskelig å få arbeidstillatelse mens man søker asyl. For mange voksne

er mottakstilværelsen derfor preget av å vente på svar på asylsøknaden, store bekymringer over å ha mistet kontroll over familiens fremtid, og opplever tap av status fra hjemlandet. Mange har også mistet nettverket sitt som er en viktig støttefunksjon for familien.

Det er derfor positivt å involvere foreldrene i aktivitetene. Kanskje kan de bidra med innhold til en aktivitet, sette i gang leker som barna kjenner fra hjemlandet, lage mat, bidra med å spre informasjon til andre foreldre, tolke eller gjøre andre oppgaver. Gjennom å være med på aktiviteter får foreldrene innsikt i barnas nye hverdag, de får positive erfaringer sammen som en familie og kjennskap til lokalsamfunnet. Arranger informasjonsmøte på mottaket eller bli-kjent-dag der foreldrene er invitert. Det kan også være fint å dra på hjemmebesøk til nye familier der dette er mulig for å fortelle foreldrene om Redd Barnas aktiviteter. Her kan familiene fortelle om hvilke ønsker og behov de har, og man kan skape tillitt til at aktivitetene er trygge og gode for barna. Informer godt om hvilket ansvar de frivillige har for barna på aktivitet og hvilke forventninger som stilles til foreldrene. Fortell om Redd Barna som organisasjon, varsling og hvordan aktivitetene arrangeres.

Økonomi

Som en aktivitetsgruppe kan dere søke om midler til aktiviteter fra Redd Barna. Vi dekker alle utgifter som frivillige har i forbindelse med aktiviteter. Det betyr at du må levere kvitteringer og refusjonsskjema til økonomiansvarlig i gruppen din etter aktiviteter, og dersom dere ikke har det må du ta kontakt med ditt regionkontor.

Husk at man må være minimum fire frivillige for å arrangere aktiviteter på asylmottak

I heftet «Hvordan lage trygge rammer i aktiviteter på asylmottak og krisesenter?» kan du blant annet lese mer om de økonomiske rammene for aktivitetene. Heftet finner du på Redd Barnas nettside eller i fysisk utgave hos ditt regionkontor.

DEL 4 MØTET MED BARNA

Hvordan møter vi barn og unge?

Når du som frivillig treffer barn som har flyktet til Norge, trenger du å vite noe om hvordan du skal møte dem på en god og likeverdig måte. I denne delen av håndboken tar vi opp viktige prinsipper for frivillig aktivitet, og gir noen redskaper og råd for hvordan dere kan forholde dere til barna og ungdommene i samsvar med Redd Barnas verdigrunnlag.

Rollen som frivillig

Barna og ungdommenes møte med frivillige vil være av stor betydning for de fleste av dem. Opplevelsen av å bli sett, lyttet til og bli tatt på alvor er særlig viktig for barn og ungdommer som opplever en usikker fase i livet sitt på et mottak. Som frivillig er det derfor viktig at du er en person som verdsetter, lytter til og viser interesse og respekt for barna du møter.

Frivillighet har en stor egenverdi fordi det vitner om en genuin interesse. Når frivillige driver aktiviteter er dette et viktig signal til barna, ungdommene og foreldrene om et engasjement og et ønske om kontakt. Det er fint å understreke overfor barna og ungdommene at man er sammen med dem rett og slett fordi man har lyst til å bli kjent med dem. Gjensidighet og likeverd er to viktige verdier i Redd Barna sitt arbeid. Det er viktig for Redd Barna at frivillige ikke går inn i relasjonen med barn og ungdom som tradisjonelle "hjelpere". En riktigere betegnelse for frivillige er "tilretteleggere", fordi man bidrar til å legge til rette for lek og kommunikasjon barna imellom, og mellom barn og voksne. I tillegg tilrettelegger frivillige for integrering ved å vise barn og unge vei inn i sitt nye samfunn.

Som frivillig er det viktig å ha realistiske forventninger om hva du kan gjøre. Aktivitetene kan skape et pusterom i hverdagen, bidra til inkludering og

Alle barn har rett til å si meningen sin og bli hørt.

Barnekonvensjonens artikkel 12

EN GOD FRIVILLIG

- liker å være sammen med barn
- byr på seg selv i møte med barn
- er trygg
- er moden
- er fleksibel

felleskapsfølelse og være med på å vise vei inn i det norske samfunnet. Man kan derimot ikke påvirke utfallet av barnas asylsak, men være en viktig støttespiller for barna i en begrenset periode.

Møtet med barna

Mange barn som deltar i våre aktiviteter, er kontakt-søkende og derfor lett å bli kjent med. De ønsker å prate om det andre barn og ungdommer er opptatt av, som interesser og hva de liker. Man kan også snakke med dem om landet de kommer fra og familien, men det er viktig at samtaler om temaer som kan være vanskelige skjer på barnas premisser, og at man ikke spør av egen nysgjerrighet. Spørsmål om flukten, reiserute og hvorfor man kom til Norge, vil noen synes er ubehagelig å snakke om fordi spørsmålene blir stilt flere ganger, og fordi de kan være redde for å fortelle noe feil. De vil kunne føle seg presset til å svare, noe som det er viktig å unngå. Det er også viktig for Redd Barna at alle barn som er med på aktiviteter føler seg inkludert og får mulighet til å delta. Har man barn i en gruppe som er lite synlige og forsvinner i mengden, kan det være lurt å avtale innad i aktivitetsgruppen at noen skal ha spesielt ansvar for dem. Gjennom inkludering vil hvert enkelt barn føle seg verdifullt.

Språk

Barnas norskkunnskaper avhenger av hvor lenge de har vært i Norge. Bruk derfor korte setninger med enkle budskap når dere snakker til barn og unge som ikke snakker godt norsk. Bruk gjerne kroppen for å vise fysisk hva som menes, og vær oppmerksomme på at en del barn og ungdommer vil svare ja på at de har forstått selv om dette ikke er tilfelle. Skriv gjerne ut bilder av aktiviteten dere skal gjøre, så dere kan vise. På mottak der det er svært mange som ikke snakker norsk eller engelsk kan det være fint å ha med en tolk, eller høre med mottaket om det er noen ressurspersoner på mottaket som kan

«Om det er aking eller fotball, steking av vafler eller tegning, er egentlig helt irrelevant. Det som er viktig er at man som frivillig legger til rette for å skape lek og moro for disse barna, gir de en tilknytning til det norske samfunn, en følelse av å bli sett, et pusterom i en trist tilværelse, en følelse av trygghet, og en arena der de får lov å være barn.»

Frivillig på mottak

engasjeres for å oversette. På mottak der barn har bodd over en lengre periode er det ofte mange som har gode norskkunnskaper. Barn lærer språk overraskende fort gjennom skole, barnehage og andre aktiviteter.

Sett tydelige grenser

Barn og unge trenger ansvarsfulle voksne som kan sette tydelige grenser. Det kan være lurt å utforme regler som skal gjelde når barn deltar i aktiviteten. På disse gruppene er det ofte mange barn med ulik bakgrunn. Et tips er at gruppa utvikler regler i samarbeid med mottaket, slik at det er de samme reglene som gjelder hele tiden. Reglene bør være enkle å forholde seg til, mulige å overholde og de må kommuniseres til barna fra starten av. Det er også veldig fint å la barna selv være med å utforme reglene som skal gjelde på aktivitetene, slik at de får eierskap til dem.

Det er viktig å være konsekvente i forhold til reglene og være enige om hvordan man tolker dem. En del barn og unge har behov for mye oppmerksomhet fra voksne. Dette kan gi seg utslag i utprøving av grenser, og det er derfor spesielt viktig at man er tydelige og forholder seg til de samme reglene. Verdien av å være samkjørte som frivillig-gruppe er stor fordi det skaper forutsigbarhet og en følelse av rettferdighet hos barna.

Når man setter grenser, er det bra å bruke et personlig språk, et «jeg»-budskap, eksempelvis: «Jeg vil ikke at dere skal bråke sånn, for da hører jeg ikke hva de andre sier». Ved å snakke til barn på denne måten vil de forstå hvorfor de skal oppføre seg annerledes og de lærer å respektere hverandre, kontra det å adlyde ubegrunnede ordrer, som for eksempel «vær stille!»

TIPS!

På aktivitetene kan dere innimellom gjenta reglene dere har blitt enige om slik at barna og ungdommene blir minnet på hva som gjelder. Reglene kan også henges opp på veggen på forskjellige språk.

Forutsigbarhet

Aktivitetene Redd Barna arrangerer skal være forutsigbare. Barna som blir involvert i aktivitetene skal kunne stole på at de frivillige kommer til avtalt tid, og tidspunktet skal derfor helst være fast eller avtalt god tid i forveien. Fordi forutsigbarhet er en viktig verdi for barn som bor på asylmottak er det bedre med regelmessige aktiviteter på faste dager enn enkeltarrangementer. Ved å tilby faste aktiviteter eksempelvis hver uke eller en dag i måneden skaper vi trygghet og tillit hos barna.

I det vi involverer oss med barn og ungdommer skaper vi forventninger hos dem om aktivitet og tilstedeværelse. Disse forventningene er det viktig at vi er klar over og tar på alvor. Vi skal ikke skape forventninger vi ikke kan innfri.

Kontinuitet

Barn som har flyktet til Norge forholder seg til mange nye personer på en gang. De er kommet til et helt nytt land, har begynt på en ny skole og har fått et nytt hjem. På asylmottakene er de nødt til å forholde seg til mange ansatte. Barna som bor på et ordinært mottak har allerede flyttet på seg minst en gang i Norge, og hele tiden møter de nye mennesker de må forholde seg til.

Som frivillig bør du forplikte deg til å delta for en lengre periode. Mange barn er tillitsfulle, og de bør ikke knytte bånd som blir brutt etter kort tid. Vi må ikke misbruke tilliten barna viser oss etter at vi er blitt kjent med dem. Personer som barna og ungdommene møter igjen og igjen over en lengre periode kan være med på å skape ro og trygghet hos barna og ungdommene. De trenger personer de kan stole på.

Når et barn vil fortelle deg noe

Det er sjelden frivillige i Redd Barna får mye informasjon om barnas tidligere opplevelser. Dette skyldes

TIPS!

- **Start hver aktivitet med å samle gruppen og snakk om hva dere skal gjøre sammen i dag. Da har dere også en fin inngang til å gå gjennom reglene sammen med barna.**
- **Være konsekvente og enige om hvordan reglene tolkes.**
- **Husk at grensetting ikke har en fasit og at grenser settes i samspill med barn.**

både at de mottaksansatte har taushetsplikt, og at det ofte er vanskelig for barn og unge å snakke om de opprivende og vanskelige opplevelsene de har bak seg. Et viktig prinsipp er at det er barn og unge selv som skal ta initiativ til å snakke om fortiden sin, og eventuelle andre vanskelige ting. Som frivillig skal man først og fremst lytte, og videreformidle barnets bekymringer til din kontaktperson på regionkontoret etter aktiviteten, så hjelper vi deg med videre handling.

Dersom et barn kommer til deg for å snakke om sine problemer i fortrolighet, er det viktig at du har tid til å lytte og at du ikke lover mer enn du kan holde. I en slik situasjon må barnet få beskjed om at en ansatt på mottaket, eller en annen kontaktperson som kan hjelpe barnet til å få det bedre, vil bli informert. Dette er også viktig for å hindre at barnet blir avhengig av deg. Det er mottaksansattes ansvar å vurdere om det er behov for profesjonell oppfølging. I samtale med barnet eller ungdommen er det viktig å lytte og vise omtanke, men at barnet styrer samtalen. Barnet skal få utløp for sine følelser. Trygg barnet på at du tåler å høre på det barnet har å fortelle og at du setter pris på at barnet forteller. Dersom du blir følelsesmessig berørt av det barnet forteller, forklar hvorfor du blir trist, sint, opprørt eller lignende. Dette er en fin måte å vise at det barnet har opplevd ikke er greit. For enslige mindreårige asylsøkere som har et godt forhold til sin verge er det viktig at det oppfordres til å snakke med vergen sin om dette.

For å vise at du har hørt barnet kan du gjenta det barnet har sagt, hvis et barn for eksempel forteller at «pappa var sint på mamma», kan du repetere det samme «pappa var sint på mamma...». Det kan åpne for at barnet vil fortelle noe mer, men det kan også være tilstrekkelig at du bekrefter at du har hørt barnet. Ofte går barna raskt videre i leken og vi voksne blir litt hengende etter – det er helt greit også.

Her kan du lese mer om hvordan dere kan skape gode rammer rundt aktivitetene og sette grenser på en respektfull måte.

STØTTE OG VEILEDNING TIL FRIVILLIGE

Redd Barnas regionkontor har avtale med en psykolog som kan være en støtte og bidra med veiledning når det frivillige arbeidet med barn blir ekstra utfordrende.

Dette tilbudet er for aktivitetsgrupper som trenger ekstra støtte eller bistand, men det er også et tilbud til deg som enkeltperson dersom du trenger å snakke om noe du opplever som krevende gjennom ditt frivillige arbeid. Som frivillig i møte med mennesker i vanskelige livssituasjoner er det ikke uvanlig å kjenne på frustrasjon og maktesløshet, samt et behov for å gjøre mer. En psykolog kan hjelpe deg med å kjenne på egne grenser og gjøre det enklere å balansere frivillig innsats med andre hensyn – som jobb, studier, helse og familie.

Ta kontakt med ditt regionkontor for mer informasjon.

Det kan også skje at barn og ungdommer ønsker at man skal bidra i forhold til asylsaken deres. I de tilfellene hvor barn henvender seg på denne måten kan dere melde ifra til kontaktpersonen på mottaket om at barnet er bekymret for saken sin. I tillegg kan familien ta kontakt med NOAS, Norsk organisasjon for asylsøkere. Enslige mindreårige asylsøkere har egen advokat og verge som også kan kontaktes for støtte.

TIPS!

I Motimate finner du også kurset «Barn og traumer» hvor du kan høre psykologspesialist Heidi Wittrup Djup fortelle mer hvordan vi best kan møte barn som har traumer, hvor del tre handler spesielt om å sette grenser for seg selv.

I møtet med barn og familier på asylmottaket kan frivillige utvikle et sterkt engasjement for enkeltsaker. Redd Barna jobber politisk for å endre rammebetingelsene for barn som søker asyl, og går derfor ikke inn i enkeltsaker. Vi oppfordrer dere til å kontakte Redd Barna før dere involverer dere på denne måten.

Temakvelder

Mange Redd Barna-grupper har svært gode erfaringer med å sette av en dag i måneden eller annenhver måned til en temakveld for de frivillige. Denne kvelden kan brukes til egne diskusjoner og invitere foredragsholdere som kan snakke om tema relatert til barn og unge. Inviter gjerne kontaktpersonen på mottaket eller skolen som kan fortelle om relevante temaer. Disse kveldene bidrar til et godt miljø mellom de frivillige og skolering av hele gruppa innenfor fagfeltet.

På temakveldene bør gruppen også diskutere hvordan aktivitetene fungerer og eventuelle problemer som oppstår underveis. Dette kan være utfordringer i forhold til barna eller ungdommene, kommunikasjonsproblemer mellom frivillige eller mellom de frivillige og asylmottaket. For å løse eventuelle konflikter på en god måte og for å skape trygghet hos den enkelte, er det derfor viktig at dere har tid for dere selv uten barna til stede.

FØRINGER FOR FRIVILLIG ARBEID MED BARN

- Gjensidighet og likeverd er to viktige verdier
- Se barna og la dem føle seg verdifulle
- Ikke lov mer enn du vet du kan holde
- Sett tydelige grenser og skap god struktur i aktivitetene
- Sørg for forutsigbarhet og kontinuitet
- Vær oppmerksom på plassering av ansvar for oppfølging når du er bekymret

Barns medvirkning – hva og hvorfor?

Et viktig prinsipp for Redd Barna er at aktivitetene skal foregå på barn og unges premisser. Artikkel 12 i FNs barnekonvensjon slår fast at alle barn har rett til å si sin mening og bli hørt i alle saker som angår dem. Det er ikke en plikt, men en rettighet barn har, og det er derfor viktig at medvirkning foregår på det enkeltes barns premisser. Gjennom å la barn selv få påvirke aktivitetene våre, viser vi at vi tar barn på alvor. Når vi involverer barn i planlegging, gjennomføring og evaluering av aktiviteter, får de et reelt ansvar og eierskap til aktiviteten. Aktivitetene er ikke kun for barna, men også med dem. Barn er selv de fremste ekspertene på sine egne liv, og gjennom å lytte til deres erfaringer og meninger blir arbeidet vårt enda bedre.

Noen ganger kan det være utfordrende å involvere barn i planlegging av aktiviteter av ulike grunner. Det kan for eksempel være fordi det er nye barn med på aktiviteter hver gang eller det kan være fordi det er usikkert hvor lenge barn som bor på asylmottak blir boende og kan være med på aktiviteter. Det er derfor lurt å tenke gjennom hvilket muligheter og utfordringer som finnes, og finne kreative måter barna kan medvirke på.

Det er imidlertid mye dere kan gjøre for å involvere barna både i planlegging, gjennomføring og evaluering av aktiviteten. Det er viktig å være tydelige og ærlige på roller, muligheter og begrensninger på aktiviteten, slik at barna kjenner trygghet og forutsigbarhet.

For å involvere barn i planlegging av aktiviteter kan dere spørre barna om hva de liker å gjøre eller om de har forslag til aktiviteter. Be gjerne barna skrive eller tegne forslag på lapper, slik at alle blir hørt. Dere kan også finne bilder av ulike aktiviteter, både

Gjennom å la barn selv få påvirke aktivitetene våre, viser vi at vi tar barn på alvor. Når vi involverer barn i planlegging, gjennomføring og evaluering av aktiviteter, får de et reelt ansvar og eierskap til aktiviteten.

de mest populære aktivitetene og noen dere aldri har prøvd for å gi barna mulighet til å bli inspirert til å prøve noe nytt.

For å evaluere aktivitetene kan dere lage et humørbarometer hvor barn og unge kan sette på et smilefjes, sur-fjes eller nøytral-fjes for å gi tilbakemelding på hvordan de syns aktiviteten har vært.

Det finnes ikke en enkelt oppskrift på hvordan man får til perfekt medvirkning. Men det er viktig med ærlighet, respekt, tålmodighet og åpenhet. Husk at det tar tid å venne seg til barns medvirkning – både for barn og voksne. Se på det som en gradvis prosess, vi må alle starte et sted.

Sikkerhet for barn

I dette kapitlet kan du lese mer om Redd Barnas rutiner for å forebygge, avdekke og håndtere ulykker og uønskede hendelser på aktiviteter med barn. Redd Barnas arrangementer og aktiviteter skal være trygge for alle. Vi er pliktig til å forebygge at ulykker skjer. Som frivillig skal du ivareta sikkerheten og ikke skape unødvendig risiko for deg selv eller andre. For deg som deltar i aktiviteter med barn skal du lese reglene for trygge aktiviteter i Frivilligavtalen nøye. Du skal også sette deg inn i beredskapsplanen for frivillige, og ta den med deg på aktiviteter. Dersom noe uønsket skjer på aktivitet eller du er bekymret for et barn, er det viktig at du melder ifra så raskt som mulig. Dette gjør du ved å sende inn et avviksskjema eller ved å kontakte regionkontoret.

Varsling

Redd Barna skal være en trygg organisasjon for alle. Som frivillig skal du alltid kunne føle deg trygg i Redd Barna. Dersom du eller andre opplever noe ubehagelig er det viktig at du melder ifra til oss.

Redd Barna har laget en nettside der du får tips og ideer til hvordan du kan legge til rette for barns medvirkning, tips til konsentrasjonsleker som kan brukes for å skape ro og metoder for å skape godt gruppemiljø.

Når du som frivillig har underskrevet Redd Barnas Frivilligavtale har du også signert våre etiske retningslinjer og forpliktet deg til å følge og sette deg inn i våre regler for trygge aktiviteter. Det betyr at du skal forholde deg til barn på en positiv og verdig måte som viser barn respekt, og jobbe aktivt for å hindre brudd på barns rettigheter. Om noe oppstår i aktivitet som du føler det bør varsles om, er det viktig å vite hvilken vei du skal gå og hvem du skal si fra til.

Varsling er å melde fra om kritikkverdige forhold i organisasjonen. Ved å varsle hjelper du oss å avdekke slike forhold og sikre at vi er en trygg organisasjon for voksne og barn.

Alle varsler som kommer inn til Redd Barna behandles fortrolig, med respekt, grundighet og etterrettelighet. Du kan velge å varsle anonymt.

Du melder ifra om kritikkverdige forhold ved å snakke med din kontaktperson på regionkontoret eller ved å bruke vårt elektroniske varslings skjema.

Informasjon til barn

Barn har også krav på informasjon om hvem de skal si ifra til dersom de opplever noe ubehagelig, og Redd Barna har derfor laget en barnevennlig brosjyre på mange språk som dere må dele ut og/eller henge opp på veggen dersom dere har et fast møtested. Brosjyren og plakater med barnevennlig varslingsinformasjon kan dere få av deres kontaktperson på regionkontoret.

For å presentere den for barna kan det være lurt å samle dem i en ring på starten eller slutten av en aktivitet, og fortelle barna at det å være med på aktiviteter sammen med Redd Barna skal være en trygg og positiv opplevelse for alle barn. Dersom de ikke opplever dette, kan de gi beskjed til en frivillig i

Skann QR-koden for å åpne varslingsportalen på din telefon.

Du kan også sende en epost til alert@reddbarna.no

Redd Barna eller benytte seg av varslingsveien som står beskrevet i brosjyren og/eller på plakaten. Gi også brosjyren til foreldre dersom de deltar på aktiviteten.

Frivillige skal aldri være alene med barn

For å sikre at aktivitetene er trygge og gode for både barn og frivillige har Redd Barna en regel om at frivillige aldri skal være alene med barn på våre aktiviteter. Dette gjelder også ved transport til og fra aktivitet og digitalt. Som frivillig skal du ikke hjelpe barn med intime gjøremål som barnet kan gjøre selv. Du skal ikke være venn på sosiale medier med barna som deltar i aktivitet. Du skal ikke dele soverom med barna som deltar i våre aktiviteter, med mindre det er nødvendig for barnets sikkerhet og avtalt med regionkontoret på forhånd. Du skal aldri sove i samme seng som barna som er med i aktivitet.

Denne regelen er viktig for å forebygge at det oppstår konflikt, kriser og akutte situasjoner, samt vold og overgrep mot barn på aktivitet. Når dere planlegger aktiviteter må dere sørge for at dere har nok frivillige til å overholde denne regelen til enhver tid under aktiviteten. I tillegg til å beskytte barna på aktivitetene bidrar denne regelen til at det blir lettere for frivillige å holde kontroll, sette grenser og se alle barna på aktivitet.

Trygge rammer for utflukter

Siden en del av aktivitetene våre foregår utenfor mottaket eller det faste samlingsstedet, er det viktig å planlegge godt og ta noen forhåndsregler slik at utflukten blir en god opplevelse for både barn og frivillige. Når dere planlegger aktiviteter er det derfor viktig å tenke gjennom hva som i verste fall kan skje, og hvilke forhåndsregler dere kan ta for å forhindre det. Noe av det viktigste når dere planlegger utflukter er å forsikre dere om at dere har nok frivillige som kan være med, i forhold til antall

For å sikre at aktivitetene er trygge og gode for både barn og frivillige har Redd Barna en regel om at frivillige aldri skal være alene med barn på våre aktiviteter.

barn. Dersom barna ønsker å dra på badeland, må det for eksempel være én frivillig per barn og sertifisert livredder til stede. Det er også viktig at dere har nummeret til kontaktpersonen på mottaket, slik at dere raskt kan melde fra dersom noe uforutsett skulle skje.

Forsikring

Redd Barna har tegnet en egen forsikringsavtale som gjelder for alle barn som deltar på våre aktiviteter, dersom de ikke er forsikret på annet vis. Dersom et barn blir skadet mens de deltar på en aktivitet sammen med oss, må dere ta kontakt med regionkontoret for å få informasjon om skademeldingsskjemaet som skal fylles ut. Avtal med regionkontoret om dere fyller det ut selv eller i samarbeid med regionkontoret.

Konflikthåndtering

Det er sjelden det oppstår konflikter under aktiviteter med barn og unge. Men det kan skje, og det er derfor viktig tenke gjennom hvordan dette eventuelt forebygges eller løses.

Konflikt kan være dytt, krangel og eller slåsskamp. Det kan oppstå som et resultat av mange grunner, men bunner som oftest i kommunikasjonsproblemer eller som følge av en vanskelig livssituasjon. Det er viktig at vi er ansvarsfulle og tydelige voksne som ikke forskjellsbehandler. Rettferdighet, tydelige grenser og klar plan for aktivitetene er derfor viktig. Dersom en konfliktsituasjon skulle oppstå skal frivillige være ansvarlige voksne, men ikke under noen omstendigheter utsette seg selv eller andre for fare. I slike situasjoner er det også viktig å huske at man som frivillig ikke skal være alene med et barn, og for eksempel ikke gå alene med en sint ungdom.

Hvis det oppstår konflikter når dere har aktiviteter på asylmottak, skal dere ta kontakt med vaktansvarlig på mottaket. Derfor må hver gruppe sørge for at

På **Redd Barnas ressurssider for frivillige** kan du finne risikovurderingsskjema som dere kan bruke i planleggingen av de aktivitetene som har størst risiko forbundet med seg, sammen med andre nyttige verktøy for å skape trygge aktiviteter for barn.

minst en person i gruppen har telefonnummeret til vaktansvarlig ved aktivitet. Det er også viktig at dere tar kontakt med regionkontoret raskt etter hendelsen.

Redd Barna har laget et skriv med regler og rutiner for grupper som jobber med ungdom. Her finner dere forslag til grupperegler og hvordan dere kan sette grenser på en respektfull måte.

Akutte situasjoner

Selv om man har planlagt en aktivitet godt kan man aldri forsikre seg helt mot at en ulykke kan oppstå. Dersom det skulle oppstå en akutt situasjon på aktivitet må det meldes direkte til politiet eller andre nødetater. Akutte situasjoner kan for eksempel være alvorlige voldsepisoder eller at et barn kidnappes. Etter at politiet er varslet må asylmottaket og eller familien varsles, og deretter kontaktperson på regionkontoret. Dersom det oppstår en alvorlig skade eller ulykke må helseetaten kontaktes.

Redd Barna har laget et eget beredskapshefte som beskriver hva dere skal gjøre dersom det oppstår en krise. Denne skal du ha med deg på alle aktiviteter og ta i bruk dersom uhellet skulle være ute. Alle frivillige skal gjennomføre førstehjelpskurs innen det første året som frivillig. På den måten har aktivitetsgruppa bedre forutsetninger for å reagere dersom det oppstår en skade på aktivitet. Det er også viktig at dere har med dere et førstehjelpsskrin på alle aktiviteter.

Avvik

Etter at krisen har blitt håndtert tar dere kontakt med deres kontaktperson på regionkontoret. På den måten kan vi finne ut om det er noen barn som trenger videre oppfølging etter hendelsen, om dere som frivillige trenger noe støtte eller veiledning og vi kan forebygge at nye hendelser oppstår.

Skrivet kan dere laste ned [her](#)

Beredskapsheftet finner du [her](#)

Dersom det oppstår kriser, uønskede hendelser, avvik eller risikoer på en aktivitet, skal en av de frivillige som var med på aktiviteten sende inn et avviksskjema.

Det kan for eksempel være:

- Avvik fra våre regler og rutiner, som at en frivillig har vært alene med barn.
- Barn har skadet seg på aktivitet
- Krangler eller konflikter mellom barn eller familier på aktivitet
- En farlig situasjon som oppstod

Det er viktig at vi får vite om slike hendelser, slik at vi kan rydde opp, lære og hindre at det skjer igjen. Det er flott at du sender inn skjema så raskt som mulig etter aktivitet. Vi er takknemlige for at du sier ifra!

Merk at det også skal skrives avviksskjema dersom retningslinjene ble brutt uten at det fikk noen konsekvenser der og da, eller dersom frivillige ser risikofaktorer som vi ikke har tatt høyde for i retningslinjene eller i opplæringen og bør endre på.

Avviksskjemaet sjekkes kun i arbeidstiden. Dersom saken du sier ifra om er akutt eller alvorlig, er det viktig at du ringer din kontaktperson på regionkontoret med en gang.

Regionkontoret vil i etterkant kalle frivillig-gruppen inn til en debrief slik at dere kan snakke gjennom hendelsen og bearbeide inntrykk og tanker knyttet til det som skjedde. Dersom du ønsker en individuell samtale med en psykolog, dekker Redd Barna utgiftene til dette gjennom vår psykologavtale for frivillige. Ta kontakt med regionkontoret for mer informasjon.

Skann QR-koden for å åpne varslingsportalen for avvik på din telefon.

Anonymisering

Samtidig som at Redd Barna ønsker å synliggjøre det viktige frivilligarbeidet som gjøres, møter vi barn i sårbare livssituasjoner som har behov for ekstra beskyttelse. Det gjør det nødvendig å ha klare retningslinjer med hensyn til anonymisering i tekst, film- og fotografering.

Prinsippet vårt er at vi aldri må røpe identiteten til barn som søker beskyttelse i Norge, heller ikke i tilfeller hvor foreldre/foresatte har gitt sin tillatelse. Begrunnelse for dette er at barna og/eller familien som har søkt beskyttelse er i en mulig utrygg situasjon. Bilder og personlige opplysninger kan i noen tilfeller misbrukes og i verste fall komme på avveie, for eksempel asylsøkerens myndigheter eller andre som ikke vil barnet vel. Det kan i verste fall være at bakmenn til menneskehandels ofre vil kunne finne barn, eller at myndigheter i deres hjemland kan få informasjon om at familier eller barn har valgt å søke asyl. Redd Barna ønsker å beskytte barna og familien og vil ikke bidra til at de kommer i en utrygg situasjon, da det vil være svært ødeleggende for det barnet det gjelder og også for Redd Barna.

Det skal derfor kun tas bilder av barn og voksne som bor på asylmottak dersom dette er avtalt med regionkontoret i forkant. Det forutsettes også at bildene er anonymiserte og at det er innhentet skriftlig samtykke. Deres identitet skal aldri røpes. Bildene skal videre kun tas dersom de skal brukes til en konkret sak, og må slettes etter at de er sendt til regionkontoret for publisering. Du kan ikke ha dem liggende på mobilen eller dele dem i sosiale medier, selv ikke i en lukket gruppe. Dette gjelder også sensitiv informasjon om et barn eller en familie.

For å etterleve prinsippet om likebehandling, skal frivillige ikke dele egen kontaktinfo, herunder adresse, telefonnummer og sosiale medier, med mindre telefonnummer er helt nødvendig for organisering av aktiviteten.

Taushetsplikt

Som frivillig i Redd Barna har du taushetsplikt. Det betyr at du ikke skal videreformidle informasjon som barna har gitt deg i fortrolighet uten at barna er informert, og at du skal behandle informasjonen konfidensielt.

Taushetsplikten innebærer følgende:

- At du ikke kan uttale deg til media om personer du har kjennskap til gjennom ditt frivillige arbeid
- At du ikke kan avbilde barn slik at de kan gjenkjennes
- At du ikke kan prate med andre om de personlige opplysninger du får vite om personer du har fått kjennskap til gjennom ditt frivillige arbeid
- Taushetsplikten stenger derimot ikke for at du kan gi og diskutere personlige opplysninger i den frivillige gruppen din, eller med kontaktperson i ditt regionkontor, hvis det er opplysninger som er nødvendige for de andre å vite om i det videre arbeidet deres.

Hvordan melde fra hvis du er bekymret for et barn

Dersom du som frivillig er bekymret for et barn som deltar på aktiviteter, er det viktig at du tar kontakt med regionkontoret. De kan hjelpe deg å skrive bekymringsmelding til barnevernet, og de kan ta kontakt med samarbeidspartnere for å innhente informasjon, drøfte saken og eventuelt sende en felles bekymringsmelding. Det er også mulig å kontakte barnevernet for å drøfte saker anonymt hvis man er usikker på om man skal melde eller ikke, eller for å få råd til hvordan gå videre i en sak.

Som frivillig vil du kunne oppleve å ha behov for å snakke med noen om opplevelsene du har i forbindelse med ditt frivillige arbeid. Dette kan for eksempel være familie eller nære venner. Det kan

HVIS DU ER BEKYMRET FOR ET BARN ELLER FÅR INFORMASJON DU TENKER MOTTAKET BØR KJENNE TIL, SKAL DU:

- Informere barnet om hva du ønsker si videre og hvorfor (kanskje barnet vil bli med når du snakker med en voksen på mottaket?).
- Ta kontakt med regionkontoret for å drøfte saken.
- Ikke sitt inne med informasjon alene som gjør deg bekymret.

Foto: Redd Barna

KRAV TIL FRIVILLIGE:

- Levere politiattest til asylmottaket og til Redd Barna
- Signere frivilligavtale
- Gjennomføre opplæring for nye frivillige
- Delta på førstehjelpskurs
- Være medlem i Redd Barna

være vanskelig å vite hva man kan fortelle og hvilke opplysninger som er underlagt taushetsplikten. I slike situasjoner er det viktig å tenke seg nøye om. Dersom det du sier kan føres tilbake til et barn og dets familie, vil det være et brudd på taushetsplikten. Dersom opplysningene overhodet ikke kan føre til en identifisering av et barn eller familien til barnet, vil man ha overholdt taushetsplikten.

